

اندیشمندان رفاه اجتماعی

مؤلف: سیدحسین محقق کمال

اندیشمندان رفاه اجتماعی

مؤلف: سیدحسین محقق کمال

این کتاب به معرفی اندیشمندان رفاه اجتماعی و دیدگاه‌های آن‌ها در قالب ده ایدئولوژی اصلی اختصاص دارد. در کنار معرفی دیدگاه‌ها و مبانی نظری اندیشمندان رفاه اجتماعی بخشی نیز به معرفی زندگی‌نامه و آثار آن‌ها اختصاص یافته است. در ابتدای هر فصل مقدمه مختصری برای معرفی آن مکتب در نظر گرفته شده است. این مقدمه عمدتاً بر ارزش‌های اجتماعی و نقش دولت در تأمین رفاه شهروندان تمرکز دارد. در انتهای کتاب نیز بخش واژگان به تعریف و توصیف اصطلاحات و مفاهیم رفاه اجتماعی مورد اشاره در کتاب می‌پردازد.

به نام خداوند لوح و قلم

اندیشمندان رفاه اجتماعی

سیدحسین محقق کمال

(دانشیار سلامت و رفاه اجتماعی - عضو هیأت علمی دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی)

سرشناسه	: محققى کمال، حسین، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: اندیشمندان رفاه اجتماعی / مؤلف سیدحسین محققى کمال؛ ویراستار نرگس مرادى.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه علوم توانبخشى و سلامت اجتماعى، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهرى	: ۲۳۹ص: عکس.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۸۴-۲۳-۱
وضعیت فهرست‌نویسى	: فیپا
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۳۰ - ۲۳۱.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: دانشمندان علوم اجتماعى -- سرگذشتنامه Social scientists -- Biography رفاه اجتماعى Public welfare علوم اجتماعى Social sciences
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم توانبخشى و سلامت اجتماعى
شناسه افزوده	: University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences
رده‌بندى کنگره	: H۵۷
رده‌بندى دیوبى	: ۳۰۰/۹۲۲
شماره کتابشناسى ملی	: ۹۵۵۳۵۲۶
اطلاعات رکورد کتابشناسى	: فیپا

دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی

نام کتاب: اندیشمندان رفاه اجتماعى

مؤلف: سیدحسین محققى کمال

ویراستار: دکتر نرگس مرادى

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۸۴-۲۳-۱

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

چاپ اول: ۱۴۰۳

چاپ: ارشیا

ناشر: دانشگاه علوم توانبخشى و سلامت اجتماعى

نشانی: اوین، بلوار دانشجو، خیابان کودکان، دانشگاه علوم توانبخشى و سلامت اجتماعى

تلفکس: ۷۱۷۳۲۲۲۰

با قدردانى از همکارى

● صفحه‌آرا: گروه گرافیکى ارشیا ● طراحى جلد: گروه گرافیکى ارشیا

همه حقوق نشر برای ناشر محفوظ است؛ هرگونه استفاده از متن به هر صورتی در قالب کتابچه، جزوه، تهیه CD آموزشی، تهیه نرم‌افزار، استخراج آزمون، ترجمه به دیگر زبان‌ها و استفاده از مطالب کتاب، اشکال، تصاویر و... بدون اجازه کتبی از ناشر غیر قانونی است.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۷		مقدمه
۹		فصل اول: لیبرال‌های کلاسیک
۹		مقدمه
۱۰		آدام اسمیت
۱۶		تام پین
۲۰		هربرت اسپنسر
۲۵		جان استوارت میل
۳۲		منابع
۳۵		فصل دوم: لیبرال‌های اجتماعی
۳۵		مقدمه
۳۷		توماس هیل گرین
۴۱		لئونارد ترلاونی هابهاوس
۴۵		ویلیام بوریج
۴۹		جان مینارد کینز
۵۳		جان رالز
۵۸		منابع
۵۹		فصل سوم: محافظه‌کاران
۵۹		مقدمه
۶۲		ادموند برک
۶۷		توماس کارلایل
۷۱		جان راسکین
۷۴		متیو آرنولد
۷۶		لین گیل مور
۷۹		هارولد مک میلان
۸۱		لورد هیلشام
۸۴		منابع

فصل چهارم: سوسیال دموکرات‌ها.....	۸۷
مقدمه.....	۸۷
بئاتریس وب.....	۹۱
سیدنی وب.....	۹۲
جیمز رمزی مک دونالد.....	۹۴
چارلز آنتونی راون کروسلند.....	۹۷
ریچارد هنری تاوونی.....	۱۰۱
تامس هامفری مارشال.....	۱۰۵
آنورین بون.....	۱۰۹
گوستا اسپینگ اندرسون.....	۱۱۳
منابع.....	۱۱۷
فصل پنجم: نئولیبرال‌ها.....	۱۱۹
مقدمه.....	۱۱۹
فردریک فون هایک.....	۱۲۱
میلتون فریدمن.....	۱۲۶
روبرت نازیک.....	۱۳۰
منابع.....	۱۳۴
فصل ششم: هواداران راه سوم.....	۱۳۵
مقدمه.....	۱۳۵
آنتونی گیدنز.....	۱۳۷
ویل هوتون.....	۱۴۲
منابع.....	۱۴۵
فصل هفتم: مارکسیست‌های کلاسیک.....	۱۴۷
مقدمه.....	۱۴۷
کارل مارکس.....	۱۴۹
فردریش انگلس.....	۱۵۳
ولادیمیر ایلیچ اولیانوف (لنین).....	۱۵۸
منابع.....	۱۶۲
فصل هشتم: مارکسیست‌های جدید.....	۱۶۵

۱۶۵		مقدمه
۱۶۷		یان گاف
۱۷۰		نورمن گینسبورگ
۱۷۳		وینسنته ناوارو
۱۷۶		رالف میلیبند
۱۷۹		کلاوس اوفه
۱۸۵		منابع
۱۸۷		فصل نهم: فمینیست‌ها
۱۸۷		مقدمه
۱۸۹		مری آستل
۱۹۲		مری ولستون کرافت
۱۹۵		بتی فریدن
۱۹۸		کارول پیتمن
۲۰۱		کیت میلث
۲۰۴		ان اوکلی
۲۰۸		منابع
۲۱۱		فصل دهم: طرفداران محیط زیست (سبزها)
۲۱۱		مقدمه
۲۱۲		ماری بوکچین
۲۱۶		آندره گورز
۲۲۱		فریتیوف کاپرا
۲۲۶		جاناناتان پوریت
۲۳۰		منابع
۲۳۱		واژگان
۲۳۹		نمایه

هدف این کتاب، معرفی اندیشمندان رفاه اجتماعی و آشنایی با دیدگاه‌های آن‌ها در قالب مکاتب رفاهی است. در کنار معرفی دیدگاه‌ها و مبانی نظری اندیشمندان رفاه اجتماعی بخشی نیز به معرفی زندگی‌نامه و آثار آن‌ها اختصاص یافته است. در ابتدای هر فصل نیز مقدمه مختصری برای معرفی آن مکتب در نظر گرفته شده است. این مقدمه عمدتاً بر ارزش‌های اجتماعی و نقش دولت در تأمین رفاه شهروندان تمرکز دارد. ارائه فصول کتاب ترتیب تاریخی دارد و ابتدا ایدئولوژی‌های متقدم و سپس ایدئولوژی‌ها متأخر معرفی می‌شوند.

ساختار فصول کتاب حاضر به ترتیب زیر است. در فصل اول، با نظرات اندیشمندان لیبرالیسم کلاسیک در قالب آرای آدام اسمیت، تام پین، هربرت اسپنسر و دیدگاه‌های چندگانه جان استوارت میل آشنا خواهیم شد. در فصل دوم، آرای اندیشمندان لیبرال اجتماعی نظیر تامس هیل گرین، لونارد ترلاونی هابهاوس، ویلیام بوریج، جان مینارد کینز و جان رالز معرفی می‌شود.

در فصل سوم نظرات اندیشمندان مکتب محافظه‌کاری، مانند ادموند برک، توماس کارلایل، جان راسکین، متیو آرنولد، لین گیل مور، هارولد مک میلان و لورد هیلشام بررسی می‌شوند. در فصل چهارم که به ایدئولوژی سوسیال دموکراسی اختصاص دارد، آراء اندیشمندانی چون رامسی مک دونالد، تونی کروسلند، ریچارد هنری تاونی، تامس هامفری مارشال و آنورین بون آشنا می‌شویم. همچنین در این فصل، با انجمن فابین‌ها و دیدگاه‌های صاحبه‌نظران آن آشنا می‌شویم.

در فصل پنجم نظرات اندیشمندان مکتب نئولیبرالیسم بررسی می‌شوند. اندیشمندانی مانند فردریک فون هایک، میلتون فریدمن و روبرت نازیک. فصل ششم به دیدگاه‌های چندگانه هواداران راه سوم اختصاص دارد. در این رابطه با نظرات آنتونی گیدنز و ویل هوتون آشنا می‌شویم. در فصل هفتم آراء اندیشمندان مکتب مارکسیسم کلاسیک بررسی می‌شوند و نظرات کارل مارکس، فردریش انگلس و ولادیمیر ایلیچ اولیانوف (لنین) معرفی می‌شوند.

در فصل هشتم که به نظرات مارکسیست‌های جدید اختصاص دارد، با نظرات یان گاف، نورمن گینسبورگ، وینسنته ناوارو، رالف میلیبند و کلاس اوفه آشنا خواهیم شد. فصل نهم به آراء اندیشمندان فمینیسم چون مری آستل، مری ولستون کرافت، بتی فریدن، کارول پیتمن، کیت میلث و ان اوکلی اختصاص دارد. در فصل دهم هم با نظریه‌پردازان سبز یا طرفداران محیط زیست آشنا می‌شویم. فصل آخر به مرور نظریات ماری بوکچین، آندره گورز، فریتیوف کاپرا و جان‌اتان پوریت اختصاص دارد.

در انتهای کتاب نیز بخش واژگان به تعریف و توصیف اصطلاحات و مفاهیم رفاه اجتماعی مورد اشاره در کتاب حاضر می‌پردازد. امید است نگارش این کتاب بتواند بخش کوچکی از کمبود منابع حوزه رفاه اجتماعی را پوشش دهد.

لیبرال‌های کلاسیک

مقدمه

لیبرال‌های کلاسیک “Classical liberal” اواخر قرن ۱۸ و اوایل قرن ۱۹ طرفداران اصلی سرمایه‌داری و منتقد سرسخت مداخلات دولتی هستند. لیبرال‌ها به این علت از منافع سرمایه‌داری و طبقه سرمایه‌دار دفاع می‌کند که معتقدند نظام سرمایه‌داری می‌تواند منافع عمومی جامعه را تأمین نماید. درحالی که نظام فئودالی بر مبنای طبقات اجتماعی معینی قرار دارد که اجازه جابه‌جایی و تحرک طبقاتی اندکی به افراد مستعد می‌دهد، بسیاری از لیبرال‌ها سرمایه‌داری را سیستمی باز در نظر می‌گیرند که در آن افراد می‌توانند با پیشینه‌های مختلف به آرزوهای خود دست یابند و منافعشان را دنبال کنند. این موضوع کانون فلسفه لیبرالیسم را تشکیل می‌دهد. درواقع، از نظر لیبرال‌ها اجازه رشد و بهروزی افراد امری ضروری است.

بدون شک در چارچوب سنت لیبرالیسم «آزادی» مسلط‌ترین ارزش اجتماعی است. از نقطه نظر لیبرالیسم افراد برای پیگیری منافعشان باید آزاد باشند. لیبرال‌ها به آموزش، منطق و فلسفه اعتقاد راسخی دارند و معتقدند، اگر افراد تحت سرکوبی و تحکم قرار نگیرند، توان پیشرفت را دارند. این سرکوب می‌تواند اشکال مختلفی به خود بگیرد. از دیدگاه یک فرد لیبرال، مذهب، تسلیم و تمکین به‌طور بالقوه برای ذهن افراد خطرناک‌اند. ما می‌توانیم مسیر زندگی‌مان را با وسعت دادن به ایده‌ها و آرمان‌هایمان پیدا کنیم و نباید روی خردجمعی نسل‌های پیشین تکیه کنیم. لیبرال‌ها اهمیت پذیرش و تحمل عقاید مختلف را درک نموده و عموماً مدافع آزادی بیان و آزادی مذهب می‌باشند. دنیای لیبرال دنیایی است که افراد آزادانه منافعشان را دنبال می‌کنند (درحالی که به آزادی دیگران هم احترام می‌گذارند).

در فصل حاضر، ایده‌های لیبرالیسم کلاسیک منطبق بر آرای آدام اسمیت، تام پین، هربرت اسپنسر و دیدگاه‌های چندگانه جان استوارت میل خواهد بود.

آدام اسمیت

زندگی‌نامه

آدام اسمیت "Adam Smith" در اسکاتلند و در خانواده‌ای متمول به دنیا آمد و تحصیلات ابتدایی خود را در یکی از بهترین مدارس اسکاتلند گذراند. در مرحله اول تحصیل به فراگیری زبان لاتین، ریاضیات، تاریخ و فنون نگارش پرداخت و آن‌ها را به خوبی فرا گرفت. آدام اسمیت در چهارده سالگی به دانشگاه گلاسکو رفت و در رشته فلسفه اخلاق و زیر نظر فرانسیس هاجسون به تحصیل پرداخت. اسمیت در دانشگاه گلاسکو با فیلسوف بلندآوازه، دیوید هیوم، آشنا شد و دوستی دیرینه‌ای با او پیدا کرد. او پس از اتمام تحصیلات به آکسفورد رفت و شش سال در آنجا به تحصیل پرداخت و نهایتاً به دانشگاه گلاسکو بازگشت و مشغول تدریس منطق و فلسفه اخلاق شد. همانجا بود که نخستین کتاب خود، «نظریه عواطف اخلاقی» را نوشت. اسمیت فلسفه سیاسی هیوم را گسترش داد و با تأکید بر این که بازار آزاد ابزاری است برای تبدیل نفع شخصی به خیر عمومی و وسیله‌ای است که آزادی من به واسطه آن می‌تواند با آزادی تو سازگار شود، عملاً «اقتصاد کلاسیک» را پایه‌گذاری کرد. آدام اسمیت را غالباً پدر علم اقتصاد می‌دانند. کتاب «ثروت ملل» او تأثیر شگرفی بر اقتصاد سیاسی و دیگر رشته‌های علوم انسانی داشت و تا به امروز یکی از مهم‌ترین متون تاریخ اندیشه اقتصادی محسوب می‌شود. اما او خود را فیلسوف اخلاق و «نظریه عواطف اخلاقی» را مهم‌ترین اثر خود می‌دانست.

تولد: ۱۷۲۳

وفات: ۱۷۹۰

ملیت: اسکاتلند

حوزه مطالعاتی: فلسفه،

اقتصاد

تأثیرگذاران: دیوید هیوم،

جان لاک، ادموند برک

تأثیرپذیران: هایک، فریدمن،

کینز، مارکس، ریکاردو و...

مهم‌ترین آثار: نظریه

عواطف اخلاقی، ثروت ملل

اقتصاد آزاد و رقابتی

اقتصاددانان لیبرال بسیاری وجود دارند که می‌توان از آن‌ها برای معرفی رویکرد لیبرالی در اقتصاد استفاده نمود. متفکر بزرگ دوره روشنگری آدام اسمیت، قطعاً بهترین نمونه است. او در اثر تاریخی خود «ثروت ملل» (۱۷۷۶) الهام‌بخش نسل‌های بسیاری از لیبرال‌ها بوده و

هنوز هم یکی از مناسب‌ترین نمونه‌ها برای معرفی منطق لیبرال‌های کلاسیک است. لیبرال‌های کلاسیک مدافعان «لسه‌فر» بودند، آن‌ها معتقد بودند که دولت باید از مداخله در امور اقتصادی منع شود و اقتصاد تا حد ممکن خودتنظیم باشد. بنیان لیبرالیسم بر این فرض استوار است که افراد عمدتاً از طریق منافع مادی برانگیخته می‌شوند، لیبرال‌ها معتقدند که به‌کارگیری بازار آزاد بهترین روش برای اطمینان از برآوردن نیازهای مختلف و فراهم نمودن فرصت‌های پیشرفت افراد است (Taylor, 2007).

یک بازار آزاد و رقابتی همواره باید خود را متعادل سازد و بین عرضه و تقاضا ایجاد تعادل کند، و وقتی تولید کنندگان به فکر تحصیل سود باشند و مصرف کنندگان برای صرفه‌جویی و پرداخت قیمت کمتر بکوشند، در دراز مدت همگان سود خواهند برد. بدین ترتیب، رقابت کنندگان در بازار را یک «دست نامرئی» به سوی خیر و رفاه عمومی هدایت می‌کند، هر چند که در آغاز چنین نیتی نداشته باشند (Fitzpatrick, 2001).

آدام اسمیت (۱۷۷۶) عقیده داشت، به‌جای این که جامعه منافع افراد را به‌صورتی هدفمند فراهم نماید، افراد باید خود منافع‌شان را تأمین نمایند. با این حال، این امر به معنای غفلت از منافع همگانی نیست. او معتقد بود که اقتصاد بازار آزاد قادر به تأمین منافع همگانی است و منافع شخصی افراد می‌تواند در بعدی وسیع‌تر، منافع جامعه را به همراه داشته باشد. اسمیت معتقد بود که تلاش برای حداکثرسازی نفع فردی، جامعه را در مسیر پیشرفت و کارآمدی قرار می‌دهد. «از طریق دست نامرئی، برای رسیدن به هدفی که در آن هیچ نیت از قبل تعیین شده‌ای وجود ندارد» (Smith, 1775, p.572). در دیدگاه اسمیت، منافع عمومی به‌عالی‌ترین وجه از طریق منافع شخصی به‌دست می‌آید نه با مداخلات هدفمند (Smith, 1776, p.572).

نقش دولت

گرچه اسمیت به‌عنوان یک قاعده کلی، مخالف دخالت دولت در امور عمومی بود ولی پذیرفته بود که دولت می‌تواند سیاست‌های مشخصی را بهتر از افراد یا مؤسسات خصوصی انجام دهد. او برای مداخله دولت در امور دو اصل را پیشنهاد می‌دهد: ابتدا، دولت باید آن خدماتی را که برای بقای جامعه ضروری هستند و دوم، آن خدماتی را که برای کسب و کار خصوصی سودآورد نیستند، فراهم کند. بنابراین، سه حوزه در زندگی عمومی را فهرست کرد که در آن‌ها مداخله دولت قابل توجیه است: دفاع، عدالت، کارهای عمومی و نهادهای عمومی (George, 2010).